

سورة الاحقاف

أحمد

دانشگاه علامه طباطبایی
دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی

پایان نامه جهت اخذ درجه ی کارشناسی ارشد در رشته آموزش و پرورش ابتدایی

موضوع:

بررسی روشهای تحقق اهداف حیطه عاطفی در کتاب های دروس دینی دوره
ابتدایی (بر اساس طبقه بندی رایگلوث)

استاد راهنما:

دکتر فرخنده مفیدی

استاد مشاور:

دکتر یحیی مهاجر

استاد داور:

دکتر داریوش نوروزی

پژوهشگر:

لیلا خواجه پور

خرداد ۸۷

۷۵۲۸

تقدیم به

مهربانی های بی دریغ پدر و مادرم

و

همواره همراه زندگی ام

همسرم آقای علدار یوسفی

باتقدیر و تشکر از همه اساتید بزرگوارم. مخصوص استاد کرامی سرکار
خانم دکتر فرخنده مفیدی و جناب آقای دکتر محی مہاجر و جناب
آقای دکتر داریوش نوروزی کہ با عنایات و راهنماییهای خویش مرا
مورد لطف خود قرار داده اند.

ہمچنین از دوست کرامیم ہانا را پیما بہ خاطر ہمراہی های دوستانہ اش بی نہایت سپاسگذارم

چکیده

از نظر تشخیص برنامه ریزی درسی، محتوا یکی از عناصر مهم برنامه ریزی درسی است. و تمامی صاحب نظران این رشته که برای برنامه ریزی درسی مراحل قائل شده اند، انتخاب محتوا را یکی از مراحل مهم این فرایند به حساب می آورند. (قورچیان، ۱۳۷۲)

یکی از اساسی ترین اهداف نظام تعلیم و تربیت هر جامعه پرورش انسان های متعهد و مسئولیت پذیر، عدالت خواه، نیک اندیش و نیک منش و در نهایت انسان متعالی است، به عبارتی، نظام تعلیم و تربیت با تعلیم و تزکیه نیروی انسانی سعی دارد از عمده ترین مشکلات جامعه بشری مانند، جرم و جنایت، بی عدالتی اجتماعی، جنگ و خونریزی، انحطاط اخلاقی و فساد اقتصادی پیشگیری نماید. (نقیب زاده، ۱۳۷۴). برای رسیدن به چنین اهدافی، نظام تعلیم و تربیت باید اهداف آموزشی حیطه عاطفی را مورد توجه قرار داد. بنابراین با توجه به اهمیت حیطه عاطفی، این تحقیق در فصل اول به بیان مقدمه ای کوتاه، بیان مساله، سؤالات و اهداف کلی از جمله؛ ارائه پیشنهادی به برنامه ریزان و مسولان آموزش و پرورش در خصوص به کارگیری روش های آموزشی مناسب برای هدف های حیطه عاطفی و بررسی کاربرد این روش ها و ابعاد کتاب های درسی هدیه های آسمانی دوره ابتدایی می پردازد. لذا حیطه عاطفی در این تحقیق با توجه به مدل رشد عاطفی رایگلوث، مورد بررسی قرار گرفت. همچنین روش هایی که برای آموزش این ابعاد مناسب بودند نیز مورد بررسی قرار گرفتند. مدل رشد عاطفی رایگلوث، متشکل از ۶ بعد (هیجانی، اخلاقی، اجتماعی، معنوی، انگیزشی و زیباشناسی) است. و روش هایی که برای آموزش این ابعاد در نظر گرفته شد، عبارتند از: روش های تحریک هیجانی، خاص آموزش بعد معنوی، ایفای نقش، پرسش و پاسخ، حل مسئله، بدیعه پردازی، نیایش گروهی، بحث گروهی، تدوین قوانین کلاسی، تحریک نگرش ها، قصه گوئی، نمایش خلاق، یادگیری مشارکتی، فعالیت فوق برنامه، الگوئی، استفاده از هنر، روایت شخصی، فعالیت کل مدرسه و تغییر موقعیت. که این ابعاد و روش های آن ها را در فصل دوم مورد بحث قرار داده ایم.

در فصل سوم نیز روش تحقیق مورد بحث قرار گرفته است، که در این پژوهش از روش توصیفی و تحلیل محتوا استفاده شده است. براساس ابعاد و روش های آموزشی بدست آمده، کتاب های هدیه های آسمانی دوره ابتدایی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. که جداول و نمودارهای مربوط به تجزیه و تحلیل هر کتاب در فصل چهارم آورده شده اند.

در فصل پنجم نیز به بحث و نتیجه گیری پرداخته شد است. در نتیجه آشکار شد که این کتاب ها در بسیاری موارد به برخی از ابعاد حیطه عاطفی توجه نداشته اند و آن را مورد غفلت قرار داده اند، مثل بعد انگیزشی. همچنین روش های آموزشی به کار گرفته شده در این کتاب ها نیز به دو یا سه روش محدود شده اند، به عنوان نمونه، اکثر کتاب ها به روش روایت شخصی و الگوئی توجه داشته اند.

فهرست مطالب

عنوان	چکیده
فصل اول (کلیات)	.....
۱	.....
۲	..... مقدمه
۳	..... بیان مسئله
۵	..... ضرورت تحقیق
۶	..... اهداف تحقیق
۷	..... فرضیه یا سوال های تحقیق
۸	..... تعریف مفاهیم و واژگان
فصل دوم (مبانی نظری و پیشینه تحقیق)	.....
۲۰	.....
۲۱	..... آموزش و پرورش دبستانی
۲۱	..... ضرورت آموزش در دوران دبستان
۲۲	..... حساسیت درس دینی
۲۳	..... اهمیت آموزش و پرورش دینی در جهان امروز
۲۵	..... چطور و چگونه باید مفاهیم دینی را آموزش داد
۲۶	..... حیطه های یادگیری و اهداف آموزشی
۲۸	..... ابعاد یادگیری عاطفی
۳۳	..... بعد هیجانی
۳۵	..... بعد معنوی
۳۶	..... بعد اخلاقی
۳۸	..... بعد اجتماعی
۳۸	..... بعد زیباشناسی
۴۰	..... بعد انگیزشی
۴۲	..... راهبردهای یاددهی - یادگیری در حیطه عاطفی
۴۴	..... روش تحریک هیجانی
۴۵	..... روش آموزش خاص بعد معنوی
۴۸	..... روش ایفای نقش

۵۱.....	روش پرسش و پاسخ
۵۳.....	روش حل مساله
۵۶.....	روش بدیعه پردازی
۵۹.....	روش نیایش گروهی
۶۰.....	روش بحث گروهی
۶۳.....	روش تدوین قوانین کلاسی
۶۴.....	روش تحریک نگرش ها
۶۹.....	روش قصه گوئی
۷۳.....	روش نمایش اخلاق
۷۶.....	روش یادگیری مشارکتی
۷۹.....	روش فعالیت فوق برنامه
۸۰.....	روش الگویی
۸۳.....	روش استفاده از هنر
۸۵.....	روش روایت شخصی
۸۶.....	روش فعالیت کل مدرسه
۸۶.....	روش های تغییر موقعیت
۹۲.....	تحقیقات انجام شده
۹۶.....	جمع بندی و نتیجه گیری
۹۸.....	فصل سوم (روش تحقیق)
۹۹.....	مقدمه
۱۰۰.....	شیوه های تحلیل محتوا
۱۰۱.....	مراحل تحلیل محتوا
۱۰۱.....	روش تحقیق
۱۰۱.....	جامعه آماری
۱۰۱.....	نمونه آماری
۱۰۲.....	واحد تحلیل
۱۰۲.....	ابزار گردآوری اطلاعات
۱۰۲.....	روش تحلیل داده ها
۱۰۳.....	فصل چهارم (تجزیه و تحلیل داده ها)

۱۰۴.....	مقدمه
۱۲۳.....	بررسی و تحلیل سؤال های تحقیق
۱۳۳.....	فصل پنجم (خلاصه و نتیجه گیری)
۱۳۴.....	مقدمه
۱۳۴.....	بحث و نتیجه گیری
۱۴۲.....	محدودیت های تحقیق
۱۴۳.....	پیشنهادهای تحقیق
۱۴۴.....	فهرست منابع

فهرست جداول

- ۱- جدول شماره ۱-۴ اطلاعات مربوط به ابعاد و روش های حیطة عاطفی کتاب هدیه های آسمانی پایه دوم ابتدایی..... ۱۰۵
- ۲- جدول شماره ۲-۴ اطلاعات مربوط به ابعاد و روش های حیطة عاطفی کتاب هدیه های آسمانی پایه سوم ابتدایی..... ۱۰۸
- ۳- جدول شماره ۳-۴ اطلاعات مربوط به ابعاد و روش های حیطة عاطفی کتاب هدیه های آسمانی پایه چهارم ابتدایی..... ۱۱۱
- ۴- جدول شماره ۴-۴ اطلاعات مربوط به ابعاد حیطة عاطفی کتاب هدیه های آسمانی پایه پنجم ابتدایی..... ۱۱۴
- ۵- جدول شماره ۵-۴ اطلاعات مربوط به ابعاد و روش های حیطة عاطفی کتاب هدیه های آسمانی دوره ابتدایی..... ۱۱۷
- ۶- جدول شماره ۶-۴ اطلاعات مربوط به روش های حیطة عاطفی کتاب هدیه های آسمانی دوره ابتدایی..... ۱۱۹
- ۷- جدول شماره ۷-۴ اطلاعات مربوط به ابعاد و روش های حیطة عاطفی کتاب هدیه های آسمانی دوره ابتدایی..... ۱۲۱

فهرست نمودار

- ۱- نمودار ۴-۱ اطلاعات مربوط به ابعاد حیطة عاطفی کتاب هدیه های آسمانی پایه دوم ابتدایی..... ۱۰۶
- ۲- نمودار ۴-۲ اطلاعات مربوط به روش های حیطة عاطفی کتاب هدیه های آسمانی پایه دوم ابتدایی..... ۱۰۷
- ۳- نمودار ۴-۳ اطلاعات مربوط به ابعاد حیطة عاطفی کتاب هدیه های آسمانی پایه سوم ابتدایی..... ۱۰۹
- ۴- نمودار ۴-۴ اطلاعات مربوط به روش های حیطة عاطفی کتاب هدیه های آسمانی پایه سوم ابتدایی..... ۱۱۰
- ۵- نمودار ۴-۵ اطلاعات مربوط به ابعاد حیطة عاطفی کتاب هدیه های آسمانی پایه چهارم ابتدایی..... ۱۱۲
- ۶- نمودار ۴-۶ اطلاعات مربوط به روش های حیطة عاطفی کتاب هدیه های آسمانی پایه چهارم ابتدایی..... ۱۱۳
- ۷- نمودار ۴-۷ اطلاعات مربوط به ابعاد حیطة عاطفی کتاب هدیه های آسمانی پایه پنجم ابتدایی..... ۱۱۵
- ۸- نمودار ۴-۸ اطلاعات مربوط به روش های حیطة عاطفی کتاب هدیه های آسمانی پایه پنجم ابتدایی..... ۱۱۶
- ۹- نمودار ۴-۹ اطلاعات مربوط به ابعاد حیطة عاطفی کتاب هدیه های آسمانی دوره ابتدایی..... ۱۱۸
- ۱۰- نمودار ۴-۱۰ اطلاعات مربوط به روش های حیطة عاطفی کتاب هدیه های آسمانی دوره ابتدایی..... ۱۱۹
- ۱۱- نمودار ۴-۱۱ اطلاعات مربوط به ابعاد و روش های حیطة عاطفی کتاب هدیه های آسمانی دوره ابتدایی..... ۱۲۲

فصل اول

کلیات پژوهش

امروزه دین به عنوان عنصری از فرهنگ یک جامعه شناخته شده است و می تواند نقش موثری را در سلامت روان ایفا کند. سرگردانی، انحطاط اخلاقی و تزلزل روحی ویژگی جوامع صنعتی امروزی است که در آن نقش دین و تعلیمات دینی به صورتی کمرنگ گشته است. اما شاید دردناک تر از آن مسائل و مشکلاتی است که امروزه شیوه ی تزلزل اخلاقی و فساد و شیوع آن از طرق مختلف به عنوان یک حربه ی شناخته شده ی استکبار جهانی، مورد توجه دلسوزان و اندیشمندان جوامع بشری است.

نهاد تعلیم و تربیت، پرورش انسان های معتقد و مسئولیت پذیر، عدالت خواه و ستم گریز، خلاق و مبتکر، نیک اندیش و نیک منش و در نهایت انسان متعالی را از اهداف اساسی خود می شمارد و از سوی دیگر مدعی است که می توان با تعلیم و تزکیه ی نیروی انسانی از عمده ترین مشکلات جامعه ی بشری مانند جرم و جنایت، بی عدالتی اجتماعی، جنگ و خونریزی، انحطاط اخلاقی و فساد اقتصادی پیش گیری نماید بنابراین برای دستیابی به جامعه ی سالم و رشد یافته نیاز به تعلیم و تربیت زنده و پویایی است که انسان های متعهد، خلاق و کوشایی بارآورد که جامعه را به سوی کمال سوق دهند، زیرا فعالیت ها و اصلاحات به وسیله ی تلاش و اندیشه ی انسان صورت می گیرد و آموزش و پرورش راه تحول حقیقی جامعه است (نقیب زاده، ۱۳۷۴).

بنابراین نهاد تعلیم و تربیت در رسیدن به چنین اهدافی، باید به اهداف آموزشی حیطه عاطفی^۱ توجه داشته باشد. در واقع علاوه بر توجه به اهداف آموزشی حیطه شناختی^۲ افزایش سطح علمی دانش آموزان باید به اهداف آموزشی حیطه ی عاطفی نیز که در واقع همان هدف های پرورش می باشد، اهمیت قائل شود. در نتیجه راه های مطلوب برای دستیابی به چنین اهدافی را مهیا نماید. زیرا شناخت و آگاهی در دانش آموزان نسبت به مسائل شرط لازم است، اما کافی نیست. گاه دانش آموز از طریق محتوای آموزشی که به آگاهی در خور توجهی می رسد و در ارزشیابی هم نمره مناسب کسب می کند. اما این آگاهی تغییری در رفتار او ایجاد نمی کند. دلیل این مطلب به دلیل طبیعت انسان است که علاوه بر شناخت به شور و اشتیاق نیاز دارد. به عبارتی وقتی عوامل شناختی و عاطفی در کنار هم قرار

1-Affective domain
2-Cognitive domain

گیرند، باعث انجام عملی می شوند، در واقع انجام عملی ریشه در نگرش های فرد دارد (کاظمی، ۱۳۷۹).

لذا در این راستا در پژوهش حاضر با توجه به اهمیت حیطه ی عاطفی به تحلیل ابعاد و روش های حیطه ی عاطفی در کتاب های دروس دینی دوره ابتدایی می پردازیم که آیا به این ابعاد و روش ها توجه شده و اگر توجه شده میزان به کارگیری ابعاد و روش های آموزشی در آن چگونه است؟ در نتیجه جایگاه حیطه ی عاطفی در این کتاب ها مشخص شود.

بیان مسئله

از جمله عناصر مهمی که در نظام آموزشی ما به طور خاص در جهت تعلیم و تربیت دینی کودکان و نوجوانان استفاده می شوند، کتب درسی تعلیمات دینی می باشند. امروزه شیوه های آموزش و تربیت دینی از شکل سنتی و ابتدایی متحول گردیده و دستگاه ها و نهاد های مختلف تعلیم و تربیت از یک سو، عهده دار آموزش و تربیت دینی در جامعه هستند و از طرف دیگر خانواده به شکل غیر رسمی به تربیت و آموزش فرزندان شان می پردازند. مدرسه به عنوان کانونی که می تواند نقشی مهم در شکل گیری اعتقادات و بینش مذهبی دانش آموزان داشته باشد مطرح است و از بین عناصر زیادی که در مدرسه بر گرایش دینی و تربیت دینی دانش آموزان موثر است، درس دینی و نحوه ی ارائه ی آن توسط معلمین دینی است.

ایجاد حساسیت در دانش آموزان نسبت به رشد خود در زمینه های دینی به صورت درونی است. یکی از مهم ترین راه های رسیدن به این اهداف، پرداختن به اهداف حیطه عاطفی است (کارگاه آموزشی، ۱۳۷۱).

بلوم (۱۹۵۶) اهداف حیطه ی عاطفی را شامل تغییرات در علاقه، گرایش، ارزش ها، تحول و دگرگونی در احساس می داند. به دلیل این گستردگی، تعریف حیطه ی عاطفی پیچیده است. مطابق نتایجی که بلوم ارائه داده است حیطه ی عاطفی در مقابل حیطه ی شناختی قرار می گیرد و همان گونه که حیطه ی شناختی با مهارت های ذهن سر و کار دارد، حیطه ی عاطفی هم به احساس ها و هیجان

ها می پردازد. این دیدگاه گسترده، زمانی معرفی شد، که هیجان ها و احساس های دانش آموزان از نظر موفقیت و رفتارهایشان مورد بررسی قرار گرفت. (به نقل از سیف، ۱۳۷۹).

کراتول (۱۹۶۴) برای رفتارهای عاطفی یک نظام طبقه بندی پیشنهاد کرد. این نظام از مراحل ساده به مراحل مشکل شکل گرفته است به طوری که در آخرین مرحله، این رفتار جزء ویژگی شخصیتی فرد محسوب می شود و همه ی زندگی فرد را تحت تأثیر قرار می دهد. مراحل طبقه بندی شامل:

۱- دریافت (توجه)؛ ۲- سطح درگیری (واکنش)؛ ۳- ارزش گذاری؛ ۴- سازمان دهی؛ ۵- تبدیل ارزش ها به صفات متمیزه خود (درونی شدن)؛ است (به نقل از سیف، ۱۳۷۹).

با این تعاریف چنان چه بخواهیم با نگرش انتقادی به جایگاه حیطه ی عاطفی در نظام برنامه ریزی آموزش و پرورش کشورمان بنگریم، که علی رغم اهمیت ویژه ای که این مسئله در نهاد آموزش و پرورش دارد و متأسفانه با وجود اهتمام نسبی مسئولان به تحقق اهداف حیطه ی عاطفی، هنوز برنامه ریزی منسجم و پیشرفته ای در این زمینه صورت نگرفته است. همچنین فعالیت هایی با عناوینی چون تربیت دینی، اخلاقی و اجتماعی انجام شده اند، که عمدتاً بر اهداف آموزش در حیطه ی شناختی تمرکز داشته اند. شایان ذکر است که با وجود داشتن چنین نیاز مهمی در نهاد تعلیم و تربیت ما، در پژوهش های صورت گرفته در زمینه اهداف آموزشی؛ به حیطه ی عاطفی توجه شایسته و بایسته ای نشده است و بیشترین درصد پژوهش ها مربوط به حیطه ی شناختی است (رضوانی و عین الدین، ۱۳۷۹).

از نظر پژوهشگر، حیطه های عاطفی در برنامه های آموزشی اغلب به طور مستقیم آموزش داده نمی شود، به همین جهت در این تحقیق ابتدا مطالب و مقاله های مربوط به حیطه ی عاطفی و روش های آموزشی، مورد مطالعه و بررسی قرار می گیرد. در این پژوهش از الگوی رایگلوث به دلیل اینکه این روش در واقع متد آموزشی را برای تدریس حیطه ی عاطفی و ابعاد آن ارائه می دهد که سایر طبقه بندی های صورت گرفته در این حیطه فاقد این ویژگی هستند، استفاده می شود. (رایگلوث، ۱۹۷۲) سپس چگونگی استفاده از این ابعاد عاطفی و روش های آموزشی مناسب این حیطه در کتاب های درسی هدیه های آسمانی دوره ابتدایی مورد توصیف و تجزیه و تحلیل قرار می گیرد، تا ببینیم آیا در

این کتاب ها از ابعاد حیطة عاطفی و روش های آموزشی مناسب این حیطة استفاده شده است؟ و میزان استفاده از آن چقدر بوده است؟ الگوی رایگلوث دارای ۶ بعد است که این ابعاد عبارتند از:

۱- بعد هیجانی ۲- بعد اخلاقی ۳- بعد اجتماعی ۴- بعد انگیزشی ۵- بعد معنوی

۶- بعد زیباشناسی (رایگلوث، ۱۹۷۲)

روش های آموزشی مناسب این ابعاد عبارتند از:

روش تحریک هیجانی، روش خاص آموزش بعد معنوی، روش ایفای نقش، روش پرسش و پاسخ، روش حل مسئله، روش بدیعه پردازی، روش نیایش گروهی، روش بحث گروهی، روش تدوین قوانین کلاسی، روش تحریک نگرش ها، روش قصه گویی، روش نمایش خلاق، روش یادگیری مشارکتی، روش فعالیت فوق برنامه، روش الگویی، روش استفاده از هنر، روش روایت شخصی، روش فعالیت کل مدرسه و روش تغییر موقعیت.

در مرحله ی بعد با توجه به اهداف، سوال های تحقیق و ابعاد و روش های آموزشی حیطة ی عاطفی، به تحلیل محتوای کتاب های دروس دینی دوره ابتدایی می پردازیم.

اهمیت و ضرورت تحقیق

بررسی محتوای کتب دینی به خصوص در دوره ابتدایی دارای اهمیت و ضرورت خاصی است. از آنجا که کتاب های دینی با تکیه بر پیام های اخلاقی و انسانی ادیان به شکل گیری اخلاق در کودکان و نوجوانان کمک می کند و در بیدار کردن وجدان اخلاقی و انسانی با توجه به توصیه های ادیان به ویژه اسلام و چگونگی پیوند با خداوند آموزش می دهد بررسی و تحلیل محتوای این کتاب ها می تواند در غنی تر کردن و چگونگی آموزش این کتاب به نسل های نوپا مفید باشد.

حیطة ی عاطفی یکی از مهم ترین حیطة ها در هر نهاد تربیتی است و رسیدن به اهداف آن بزرگ ترین موفقیت آموزش و پرورش است. لذا برای رهنمود کردن دانش آموزان به سمت آن باید از راهبرد های آموزشی مطلوب استفاده کرد. زیرا یکی از عواملی که می تواند در جریان آموزش نقش اساسی داشته باشد، راهبرد های آموزشی است و در صورتی که با انتخاب صحیح و استفاده از آخرین یافته های

دانش روان شناختی یادگیرندگان انجام پذیرد، می تواند منجر به اثر بخشی مطالب آموزشی گردد. بنابراین باید از راهبرد های مناسب این حیطه که متناسب با روحیات و توانایی دانش آموزان است، استفاده کرد.

در آموزش و پرورش، نه تنها تعلیمات دینی خاص، بلکه برنامه ها و آموزش ها باید به عنوان اجزاء یک مجموعه هماهنگ اسلامی بر حسب اقتضاء و گنجایش، جنبه های دینی داشته باشد. برنامه ریزان و معلمان باید در همه ی برنامه ها و فعالیت ها بنا به مقتضیات خاص هر موضوع، به جنبه های الهی و تقویت بینش دینی دانش آموزان توجه کنند (علوی، ۱۳۷۲).

-تحلیل محتوای کتب درسی به دلیل اهمیتی که در نظام آموزش و پرورش ایران دارا هستند به منظور بررسی میزان تحقق اهداف تدوین شده توسط محتوا، می تواند نظام آموزشی را در جهت غنی تر نمودن متن و محتوای کتب درسی یاری بخشد.

-از آنجا که دانش آموزان دوره ابتدایی اولین تجربه های دینی خود را در آموزش های دینی به صورت رسمی کسب می نمایند، نحوه ی نگرش آنان به مسائل دینی که تحت تاثیر کیفیت این آموزش چه به لحاظ عاطفی و شناختی قرار می گیرد می تواند تاثیر به سزایی در درونی نمودن ارزش ها دینی و در نتیجه پرورش روح و روان آنان که همانا هدف نهایی تعلیم و تربیت دینی و مذهبی است خواهد داشت.

لذا پژوهش پیرامون وضعیت و تحلیل محتوای کتاب های دینی این دوره به لحاظ عاطفی از اهمیت ویژه ای برخوردار است، که در این پژوهش سعی می گردد با استفاده از الگوی تدریس حیطه های عاطفی رایگلوث که از جامعیت برخوردار است، استفاده شود.

هدف های پژوهشی

- اهداف کلی

بررسی روش های تحقق اهداف حیطه عاطفی کتاب های دروس دینی (هدیه های آسمانی) دوره ابتدایی کلاس دوم، سوم، چهارم، و پنجم (بر اساس طبقه بندی رایگلوث)

- اهداف ویژه

- ۱- بررسی میزان کاربرد روش های مناسب آموزش اهداف حیطه ی عاطفی در کتاب های دروس دینی (هدیه های آسمانی) دوره ابتدایی.
- ۲- بررسی میزان کاربرد ابعاد آموزشی اهداف حیطه ی عاطفی در کتاب های دروس دینی (هدیه های آسمانی) دوره ابتدایی.
- ۳- ارائه ی پیشنهادهایی به برنامه ریزان کتب درسی و مسئولان آموزش و پرورش در استفاده از روش ها و ابعاد مناسب آموزش حیطه ی عاطفی و رفع نواقص احتمالی موجود در کتاب های دروس دینی (هدیه های آسمانی) دوره ابتدایی.

سوال های پژوهش

سوال های کلی

- ۱- میزان به کار گیری روش های آموزشی حیطه ی عاطفی در کتاب های دروس دینی (هدیه های آسمانی) دوره ابتدایی چگونه می باشد؟
- ۲- میزان به کار گیری ابعاد آموزشی حیطه ی عاطفی در کتاب های دروس دینی (هدیه های آسمانی) دوره ابتدایی چگونه می باشد؟

سوال های جزئی

- ۱- آیا کتاب های دروس دینی (هدیه های آسمانی) دوره ابتدایی از روش های پرسش و پاسخ، بحث گروهی، نیایش گروهی، و تدوین قوانین کلاسی استفاده کرده اند؟
- ۲- آیا کتاب های دروس دینی (هدیه های آسمانی) دوره ابتدایی از روش بدیعه پردازی، حل مساله و ایفای نقش استفاده کرده اند؟
- ۳- آیا کتاب های دروس دینی (هدیه های آسمانی) دوره ابتدایی از روش تحریک هیجانی، آموزش خاص بعد معنوی و تحریک نگرش ها استفاده کرده اند؟

- ۴- آیا کتاب های دروس دینی (هدیه های آسمانی) دوره ابتدایی از روش قصه گویی، روش الگویی و روایت شخصی استفاده کرده اند؟
- ۵- آیا کتاب های دروس دینی (هدیه های آسمانی) دوره ابتدایی از روش های خلاق، تغییر موقعیت و یادگیری مشارکتی استفاده کرده اند؟
- ۶- آیا کتاب های دروس دینی (هدیه های آسمانی) دوره ابتدایی از روش های فعالیت فوق برنامه، فعالیت کل مدرسه و استفاده از هنر استفاده کرده اند؟
- ۷- از بین ابعاد و روش های حیطه ی عاطفی، کتاب های دروس دینی (هدیه های آسمانی) دوره ابتدایی، بیشتر از کدام روش و بعد استفاده کرده اند؟
- ۸- در کتاب های دروس دینی (هدیه های آسمانی) دوره ابتدایی، از کدام ابعاد در کدام روش ها بیشترین استفاده را کرده اند؟

تعریف مفاهیم

- ۱- حیطه ی عاطفی: حیطه ی عاطفی بر اساس طبقه بندی رایگلوث دارای ۶ بعد می باشد، که عبارتند از: بعد هیجانی، بعد اخلاقی، بعد اجتماعی، بعد معنوی، بعد انگیزشی و بعد زیبا شناسی. (رایگلوث، ۱۹۷۲).
- ۲- آموزش: اسم مصدر آموختن و به معنی عمل آموختن، تعلیم و تدریس است و مجموعه تصمیمات و اقداماتی که یکی پس از دیگری اتخاذ می شود یا انجام می گیرد و هدف آن دستیابی هر چه بیشتر یادگیرنده به اهداف آموزش است. (فردانش، ۱۳۷۲)
- ۳- محتوا: اصطلاح محتوای درسی نه تنها به قسمت ها و قطعه های سازمان یافته ای که به گونه ای منظم یک رشته علمی را تشکیل می دهد، بلکه شامل وقایع و پدیده هایی که به نحوی با رشته های مختلف علمی ارتباط دارند، نیز هست. (لوی، ۱۳۷۹)

۴- دوره ابتدایی: عبارت از دوره ای از آموزش رسمی که دانش آموزان ۶ تا ۱۱ ساله را به تحصیل مشغول می سازد. (صافی، ۱۳۶۹)

۵- روش: اسم مصدر رفتن یعنی رفتار، عادت، طرز حرکت و عمل است. که در فرهنگ آریان پور به روش، راه، طریقه، طرز، اسلوب و سبک معنی شده است. (آریان پور، ۱۳۷۹)

۶- بعد هیجانی: هیجان ها یکی از جنبه های عاطفی انسان است که نقش مهمی را در زندگی انسان ها بازی می کنند. هیجان ها به وسیله افکار، رفتار و فیزیولوژی تاثیر می پذیرد و بر آن ها نیز اثر می گذارند، بعضی از هیجان ها مثبت و خوشایند هستند، مانند شادی و عاطفه و بعضی از هیجان ها منفی و ناخوشایند هستند مثل خشم و ترس. (رفیعی نیا، ۱۳۸۱)

تعریف عملیاتی

۱- اگر متن بر موضوع احساسی تاکید ورزد و همراه با تجارب عاطفی باشد. مثلا اگر متن درباره موضوعاتی احساسی مانند لذت، شادی، خشم و ناراحتی و ترس صحبت کرده باشد.

۷- بعد معنوی: معنویت عبارت از ایجاد یک رابطه با انسان های مختلف و با پروردگار عالمیان است. این رابطه در جهت یافتن درک جهان شمولی از هویت شخصی است به عبارتی در جهت یافتن پاسخ هایی برای تجارب چالش برانگیز مثل خوبی، بدی، زشتی، زیبایی، مرگ و رنج است. (والس ۲۰۰۰، ص ۴۱)

تعاریف عملیاتی

۱- اگر متن به آموزش رفتارهایی که باعث نزدیک شدن انسان به خدا است می پردازد. (مانند نماز، روزه، حج، وضو و خواندن قرآن و...)

۱- اگر متن درباره ی مسائل اعتقادی و اصول دین (توحید، معاد، نبوت، عدل و امامت) صحبت کرده باشد.

۸- بعد اخلاقی: از جنبه های مهم پرورش انسان بعد اخلاق است. حیات انسان در پرتو اخلاق، معنای واقعی خود را پیدا می کند و دارای ارزش حقیقی می گردد. انسان در مسیر رشد اخلاقی از همه رذایل اخلاقی و پلیدی ها فارغ می شود و سعی می کند با منزه کردن، خود را به خداوند نزدیک تر کند.

تعریف عملیاتی

- اگر متن به آموزش رفتارهای مثبت و قوانین اخلاقی مثل (نیکی کردن، احترام گذاشتن، کمک به دیگران، راستگو بودن، همدردی، عدالت، برابری، پرهیزگاری، رعایت مساوات و ...) و منع از رفتارهای منفی مثل (دروغ، غیبت، تهمت و ...) می پردازد.

۹- بعد اجتماعی: انسان به معنی دقیق، حیوان فرهنگی است. ادامه زندگی انسان، جزء در جامعه جریان پیدا نمی کند. فرد باید با دیگران به سر برد، با آنان سخن گوید و مقاصد خود را به ایشان بفهماند و از افکار و نظریات ایشان آگاه شود، با آداب و رسوم جامعه آشنا گردد و نقش خود را در خانواده و جامعه اجرا نماید. (شریعتمداری، ۱۳۷۸)

تعاریف عملیاتی

- اگر متن به آموزش چگونگی زندگی فرد در اجتماع و وظایف اجتماعی یک فرد پردازد.
- اگر متن به ذکر مطالبی درباره ی مثلا (انتخاب رفیق، قبول مسئولیت در کارهای جمعی، معاشرت با دیگران، احترام به عقاید و افکار دیگران، رعایت انتظارات و توقعات دیگران و ...) پردازد.

۱۰- بعد زیبا شناسی: زیبا شناسی آمیزه ای از فلسفه، روان شناسی، جامعه شناسی و هنرمی باشد. زیبایی شناسی فقط به بیان این که چه چیزی زیباست، نمی پردازد، بلکه می کوشد سرچشمه های حساسیت آدمی به صور هنری و ارتباط هنر با سایر عرصه های فرهنگ چون، فلسفه، اخلاق، دین، علم و صنعت را کشف کند. (پاکباز، ۱۳۷۸)

تعاریف عملیاتی

- اگر متن و یا فعالیتهای درس ازدانش آموزان بخواهد که به مشاهده ی آثار هنری با رویکرد قدر شناسانه پردازد.